નાટક સમયસાર
શિબિર-૩૦ સર્વવિશુદ્ધિ દ્વાર (છંદ ૧-૬)
પ્રવચન-૧ તા.૧૭-૧૦-૨૬ સવાર
Episodes 391-392

Episode 391
આત્મસ્વરૂપ

Episode 392
છંદ ૧
પ્રતિજ્ઞા

આત્મસ્વરૂપ

* જ્ઞાનસ્વભાવી આત્મા - અશુદ્ધાવસ્થામાં
  - તેની સાથે કર્મનો સંબંધ Eg. સોનું in ખાણ
  - તેથી બહારમાં શરીર - અંદરમાં વિકારી ભાવોની પ્રાપ્તિ થાય છે
* જીવ અજ્ઞાનથી
  - શરીરને = આત્મા (પોતે) માની રહ્યો છે
  - વિકારોને = રાગને પોતાનો સ્વભાવ માને છે
* પરંતુ મૂળ આત્મસ્વભાવ
  - વિકારો - પરિવર્તનોથી અલિપ્ત છે
  - Eg. કંચનને કાટ / અગ્નિને ઊધઈ - જ્ઞાન સ્વભાવ અશુદ્ધ થતો નથી

* દરેક વસ્તુ - સામાન્ય / વિશેષાત્મક
  - વસ્તુની અવસ્થાઓ બદલાતી રહે = વિશેષ ગુણ
  - છતાં ન બદલવાપણું = સામાન્ય ગુણ
* દૃષ્ટાંતો
  - Eg. મુગટ / હાર / બંગડી = સોનાપણું
  - Eg. બાળ / કિશોર / પ્રૌઢ / વૃદ્ધ = મનુષ્યપણું
* ફેરફારો = સતત / ધીમો / સૂક્ષ્મ
  - Eg. વૃદ્ધ = not in one day
  - Eg. Book = after 100 years / ઝાંખાં - ફાટવાં

* જીવની મુખ્ય ભૂલ
  - માત્ર વિશેષને (પર્યાયરૂપ) માની - એકત્વ-મમત્વ સ્વામિત્વ
  - જો સામાન્યનું માને - તો રાગ વધે નહીં પરંતુ ઘટે / અભાવ
* વિશેષ પર ધ્યાન - સામાન્ય પર ધ્યાન
  - Eg. રંકા (વિશેષ પર) બંકા (સામાન્ય પર)
  - નિ:સ્પૃહ તાત્ત્વિક
* પર્યાયમાં જ રમત માંડી છે
  - આખું દ્રવ્ય ઓઝલમાં રહી ગયું છે
  - અંદર જતો નથી - દિશા ફેરવવાની છે

પ્રતિજ્ઞા

* નાટક સમયસાર ગ્રંથનો
  - મોક્ષ દ્વાર પૂરો થયો
  - હવે સંક્ષેપમાં સર્વવિશુદ્ધિ દ્વારનું વર્ણન થશે
* નવ તત્ત્વ વર્ણન પૂરું થયું
  - હવે ગ્રંથનો સાર
  - સર્વવિશુદ્ધિ દ્વાર
* કર્તા-કર્મનું extension
  - આત્મા સર્વ પ્રકારે શુદ્ધ જ છે
* આત્મા came as different વેષ
  But what is it actually
  - સદા and totally વિશુદ્ધ છે
* શરીરરૂપે - વિકારરૂપે માન્યો
  - સર્વથી ભિન્ન છે
    શુદ્ધતાનો પિંડ છે
* મોક્ષ દ્વાર - કેમ શુદ્ધ થશે?
  - પર્યાયની વાત થઈ
  - દ્રવ્યસ્વભાવે કેવો છે
* સર્વ ઉપાધિરહિત - શુદ્ધ છે

  તે હવે કહે છે

પ્રવચન-૨ તા.૧૭-૧૦-૨૬ બપોર
Episodes 393-395

Episode 393
જ્ઞાનીની નજરબંધી

સાધકવૃત્તિ

* જ્ઞાનીની દૃષ્ટિ ધ્રુવ પર ટકે
  - Eg. નજરબંધી કરી છે
  - ધ્રુવ પર દૃષ્ટિ - રાગ પર નહીં
* રાગ - ધિક્કાર / નિષેધભાવ
  - Eg. German - શસ્ત્ર / steamer કબજે
  - રુચિનું જોર - પૂર્ણ વસ્તુ પર
* અસ્થિર ઉપર દૃષ્ટિ
  - Eg. ઘડિયાળના હાલતા લોલક પર ત્રાટક તો સ્થિરતા ન રહે

---

* ધ્રુવતત્ત્વ - પાતાળમાં છે
  - પર્યાયનું તળિયું ધ્રુવ છે
  - પર્યાય તો ઉપર ટપકે છે
* વિકારનો પ્રવેશ નથી
  - Eg. તેલનાં બુંદ પાણીના દળમાં
  - પ્રવેશતાં નથી - ઉપર ઉપર જ રહે છે
* દ્રવ્યદળમાં પ્રવેશતો નથી
  - Eg. ભીંત ધોળી દેખાય પણ
  - ધોળાશ ઈંટોની ભીતર જતી નથી

---

* જ્ઞાનીની દશા
  - Eg. પતંગ - આકાશમાં - દોર હાથમાં
  - જ્ઞાયકનો દોર હાથમાં
* જ્ઞાની - કર્મોદયમાં
  - Eg. રડવું - smile - જોર હોય આપવી પડે ન આવે
  - ભોગાવલી વખતે - જોર ન આવે
* જ્ઞાની - દરેક પ્રસંગમાં
  - હું જ્ઞાયક છું - એ વાત
  - અંદરથી ખસે નહીં

Episode 394

છંદ ૨

શુદ્ધાત્માનું સ્વરૂપ

ઉપાધિરહિત આત્માનું સ્વરૂપ

* ચેતન - જડ થતો નથી
  વિકાર - સ્વભાવમાં પ્રવેશતો નથી

  ત્રિકાળી શુદ્ધ છે આત્મા

* રાગ - જડની પર્યાય નથી

  નહીં તો એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યનું

  રાગ - ચેતનની પર્યાય છે

  તેથી ટળી શકે છે

* પરમ શુદ્ધ નિશ્ચયનયથી તો

  - પરિણામ માત્રનો કર્તા નથી
    અપરિણામી - ધ્રુવ છે

* પર્યાયનો કર્તા કોણ?

  સ્વદ્રવ્ય - not પરદ્રવ્ય
  Eg. જેમ લહેરનો કર્તા સમુદ્ર

* આ અધિકારમાં

  આત્માને અકર્તા-અભોક્તા સિદ્ધ કરશે

I)

* વ્યવહારનય જીવને કર્તા-ભોક્તા કહે છે

  - પરંતુ વાસ્તવમાં જીવ કર્મનો
    કર્તા-ભોક્તા નથી
  - પોતાના જ્ઞાનસ્વભાવનો
    કર્તા-ભોક્તા છે

* આત્માને કર્તા-ભોક્તા કહેવો
  તે સ્વભાવસમજણમાં

  કલંકરૂપ છે - હાનિકારક છે
  ઝેરરૂપ છે - યોગ્ય નથી

* ભાવકર્મ - દ્રવ્યકર્મ - નોકર્મનો
  કર્તા-ભોક્તા નથી

  - જ્ઞાનનો કર્તા છે
  - પરનો કર્તા કહેવો તે
    આત્માની પ્રભુતાનો નાશ કરે છે

* Eg. સ્ત્રી માટે - પતિ કે પુત્ર પોતાનો
  પતિ - not પુત્ર
  - ચરણાનુયોગ - Can't sleep with પુત્ર
    says after 10 years of age
  - ધ્રુવ is yours - not પર્યાય

II)

* જેમાં એકેન્દ્રિયાદિ પાંચ ભેદોનું કથન નથી
  જે સર્વથા દોષરહિત છે - ભેદોનું કથન અસત્ય છે

  - આત્મા ચેતન જાતિનો છે
    એકેન્દ્રિયાદિ જાતિ તો વ્યવહારથી છે
  - શરીર એકેન્દ્રિયાદિ છે

* જ્ઞાની is all 4 caste (વર્ણ)

  બ્રાહ્મણ - ક્ષત્રિય - વૈશ્ય - શૂદ્ર
  રમણતા - ક્ષપકશ્રેણીમાં - શુભાશુભ - દેવ-ગુરુના દાસ

* સર્વ દોષરહિત છે - બંધ-મોક્ષથી પર છે

  દોષનું - હોવું / છૂટવું is in પર્યાય
  આત્મા માત્ર પર્યાયરૂપ નથી Eg. 5 ભેદ of નય

* સંસાર કે કેવળજ્ઞાનનો કર્તા - વ્યવહારથી

  Eg. Delhi આવી ગયું - we came

* Go on coming near (સ્થૂળથી સૂક્ષ્મ) - નય વિભાગ
  લાડુનો કર્તા - રાગભાવનો કર્તા - પરિણામોનો કર્તા

III)

* જે જ્ઞાનનો પુંજ છે / પિંડ છે - જ્ઞાનમાત્ર જ છે / જ્ઞાનગમ્ય જ છે

  - જે લોકવ્યાપી છે - લોકથી પર છે
  - લોકમાં પૂજનીય છે - ઉપાદેય છે

* જ્ઞાન દુઃખનું કારણ નથી - મોહ દુઃખનું કારણ છે

  Eg. દાળમાં મચ્છર

* Why જ્ઞાન as લક્ષણ - not આનંદ

  પ્રગટ અંશ હોય - તે જ લક્ષણ બની શકે

* લોકવ્યાપી - જ્ઞાન અપેક્ષાએ

  લોકથી પર - નિર્લેપ
  લોકમાં પૂજનીય - ઉપાદેય છે

IV)

* જેની જાતિ શુદ્ધ છે - ત્રિકાળી શુદ્ધ

  - ચૈતન્યરસથી ભરેલો છે - ચૈતન્યમય છે
  - હંસવત્ - આત્મા પરમ પવિત્ર છે

* એવો તે હંસ એટલે આત્મા

  પરમ પવિત્ર છે

Episode 395

છંદ 3
શુદ્ધ ચિદ્રૂપ

શુદ્ધ ચિદ્રૂપ

* પંડિત બનારસીદાસજી - આત્મરસી
  આત્માના રસિયા હતા
* જે નિશ્ચયનયથી
  આદિ - મધ્ય - અંતમાં સદા
  નિર્મળ છે
* પંડિત બનારસીદાસજી કહે છે
  તે ચૈતન્યપિંડ આત્મા
  જગતમાં સદા જયવંત હો
* પંડિત બનારસીદાસજી સ્તુતિ કરે છે
  એવો ચિદ્રૂપ આત્મા
  જગતમાં સદા જયવંત રહે

---

* શુદ્ધ ચિદ્રૂપ છે
  તે મહિમાવંત તત્ત્વ
  મારા હૃદયમાં સદા રહે
* તત્ત્વજ્ઞાનતરંગિણી ગ્રંથમાં
  બહુ વપરાયો છે
  18 chapters

---

* વ્યવહારની વાતો પણ છે
  આ ગ્રંથમાં
  નિષેધ કરવા
  ટીંગાડવા નહીં
  Eg. Banana skin - to remove

પ્રવચન-૩ તા.૧૮-૧૦-૨૬ સવાર

Episodes 396 - 399

Episode 396

Recalculate and Restart

* નીતિવાક્યમાં આવે છે કે
  - મનુષ્યરૂપેણ મૃગાશ્ચરન્તિ
  - રાજા - અબજોપતિ - પંડિત - ત્યાગી
  - જ્ઞાયકસ્વભાવી આત્માનું ભાન નહીં તો મૃગલા સમાન છે
* Eg. કસ્તુરીમૃગ
  - પોતાની ડૂંટીમાં કસ્તુરી છે
  - ભાન નહીં - ભટકે છે
  - લક્ષ્મી - અધિકાર - પરિવાર
* શું વધ્યું તે તો કહો
  - 2-4-6-8 - Eg. કરોળિયો
  - જાળમાં ફસાય
  - જંજાળથી છૂટી શકતો નથી

* Eg. Telescope - microscope
  - Galaxies - small
  - Mirror - who is seeing
  - આત્મા - nature - state
* Eg. Capital
  - Financial - intellectual - human - social
  - Ultimate purpose? Goal of all goals
  - Tremendous outer Very little inner
  - Balance sheet enormous Inner empty
* Eg. C.E.O.
  - Busy - productive Meetings - E-mails - travels
  - વ્યવહાર તેમ પરમાર્થ Spiritual activity - spiritual transformation
  - Kinder more - less reactive Forgiving more - less judgemental

* નિરંતર જ્ઞાયકનો અભ્યાસ
  - Eg. ગોળ - દાળ - ગળી
  - સત્સંગથી અભિપ્રાય બદલો
  - શ્રદ્ધા more - then બાહ્ય important તપ-ત્યાગાદિ
* Eg. Aircraft - runway
  - Lot time - failing - not in air
  - Runway - part of flight
  - Don't mistake Slow transformation - no transformation awareness / automode
* Eg. G.P.S.
  - Wrong turn - terrible - recalculates
  - Mistake - temper - attachment
  - Don't label - brood
  - Recalculate - restart

* Realise your potential
  - Eg. iphone - features
  - Not know - not use
  - Awaken by Guru

* Eg. Guru - lense
  - Sun shining - take lense focus on to one point
  - Warms your hands - when foccused ignites a flame
  - Guru teaches to focus - transform knowledge - action
* Eg. Head - neck
  - Guru is neck
  - Can turn head anywhere
  - Focus on આત્મકલ્યાણ
* Kundli - karma - black balls return Journey

Episode 397
<u>છંદ ૪</u>
<u>વાસ્તવમાં જીવ કર્મનો કર્તા-ભોક્તા નથી</u>

Episode 398
<u>છંદ ૫</u>
<u>અજ્ઞાનમાં જીવ કર્મનો કર્તા છે</u>

<u>વાસ્તવમાં</u>

* જીવ પદાર્થ - વાસ્તવમાં
  - દ્રવ્યકર્મનો કર્તા નથી
  - અને કર્મફળનો ભોક્તા પણ નથી
* મિથ્યાભાવથી કર્તા-ભોક્તા બને છે

  અજ્ઞાન દૂર થવાથી કર્મનો
  અકર્તા-અભોક્તા બને છે

---

* વાસ્તવમાં - સ્વભાવદૃષ્ટિએ અબંધ છે

  વ્યવહારદૃષ્ટિએ - પર્યાયદૃષ્ટિએ
  Temporary પરિણમન દૃષ્ટિએ
  બંધ-મોક્ષ છે
* જ્ઞાતા એનો સ્વભાવ છે

  વિભાવ સ્વભાવ નથી - તેથી ટળે છે
* અજ્ઞાન ટળતાં - સ્વભાવદૃષ્ટિ થયે

  પર્યાયમાં પણ બદલાવ થાય છે
* કર્મ

  પર્યાયની અશુદ્ધતા - ભાવકર્મ
  પરમાણુઓનું આવવું / બંધાવું - દ્રવ્યકર્મ
  દેહની રચના - નોકર્મ
* અજ્ઞાનદશા - ત્રિકર્મનો કર્તા-ભોક્તા

  પોતાનો સ્વભાવ - માને છે
* જ્ઞાનદશા થયે - સ્વભાવદૃષ્ટિ થયે

  અકર્તા-અભોક્તા ભાસે છે
  નિમિત્ત-નૈમિત્તિકરૂપે ઘટના બને છે

<u>અજ્ઞાનમાં</u>

I)

* નિશ્ચયનયથી જુઓ તો - આત્માનો
  - નિજસ્વભાવ પરમ પ્રકાશરૂપ છે
  - જેમાં લોકાલોકનાં છ દ્રવ્યોની
    ભૂત-ભવિષ્ય-વર્તમાન ત્રિકાળવર્તી
    પર્યાયો પ્રતિભાસિત થાય છે
* જ્ઞાનનું સામર્થ્ય કેવું છે?

  ક્ષેત્ર = લોકાલોક / દ્રવ્ય = છ દ્રવ્યો
  કાળ = ત્રિકાળવર્તી / ભાવ = પર્યાયો જાણે
* જાણવાની શક્તિ છે - બદલવાની નહીં

  દરેક દ્રવ્ય સ્વતંત્ર છે
* નિશ્ચયનયથી જુઓ - માત્ર જ્ઞાનસ્વભાવી છે
  - 'જે સમજે તે થાય'
  - જાણતો નથી - તેથી પરમાં અહં-મમ - દુઃખી
    થાય છે

II)

* તે જ જીવ સંસારી દશામાં - મિથ્યાત્વની
  ઉપાસના કરવાથી - કર્મનો કર્તા દેખાય છે
  - આવો મિથ્યાચાર - મોહનો વિસ્તાર છે
  - સંસારનો - વિકાર છે, મિથ્યાચરણ છે
  - વ્યવહારના વિષયભૂત આત્માનો અશુદ્ધ
    સ્વભાવ છે
* જ્ઞાનસામર્થ્યવંત આત્મા - મિથ્યાત્વના
  કારણે - કર્મનો કર્તા દેખાય / ભાસે છે
  - દર્શનમોહનો વિકાર છે
  - ભવભ્રમણનો હેતુ છે

Episode 399

છંદ ૬
જેમ જીવ અકર્તા છે
તેમ અભોક્તા પણ છે

અકર્તા તેમ અભોક્તા

* જેમ જીવ કર્મનો કર્તા નથી
  તેમ તે ભોક્તા પણ નથી
  મિથ્યાત્વના ઉદયમાં કર્મનો ભોક્તા છે
  મિથ્યાત્વના અભાવમાં ભોક્તા નથી

---

* મિથ્યાત્વના કારણે જીવ
  - પોતાને પરનો કર્તા માને છે
  - તેમ પોતાને પરનો ભોક્તા માને છે
* વાસ્તવમાં - જ્ઞાની / અજ્ઞાની
  અકર્તા છે - અકર્તા માને / કર્તા માને
  તેમ જ ભોક્તા વિષે
* મિથ્યાત્વનો અભાવ થતાં
  અભોક્તા ભાસે - ભોક્તા નહીં

---

* પરમ શુદ્ધ નિશ્ચયનયથી = અકર્તા / અભોક્તા
  શુદ્ધ નિશ્ચયનયથી = સ્વભાવનો કર્તા / ભોક્તા
  અશુદ્ધ નિશ્ચયનયથી = રાગનો કર્તા / ભોક્તા
  વ્યવહારથી = પુદ્ગલનો કર્તા / ભોક્તા
* એકેન્દ્રિય = કર્મફળચેતના
  બેઇન્દ્રિય-પંચેન્દ્રિય = કર્મચેતના
  જ્ઞાની = મિશ્ર / only જ્ઞાનચેતના

---

* Why said - રાગનો કર્તા છે?
  - Because અન્ય દ્રવ્ય તેનો કર્તા નથી
  - પણ રાગકર્તૃત્વ તેનો સ્વભાવ નથી
* પુદ્ગલમાં ભેદ કરે - અજ્ઞાની
  પુદ્ગલથી ભેદ કરે - જ્ઞાની
* જ્ઞાની - ભોગ - નિર્જરા
  અજ્ઞાની - ત્યાગી - બંધ!!!
  Eg. અલ્પાનંદ converted to પરમાનંદ!!